

Zwarte Parelhagedissen

Bart Spanoghe

bart.spanoghe@telenet.be

Foto's van de auteurs, tenzij anders vermeld

← en → Melanistische Parelhagedis (man) van de auteur. Foto: F. Serre-Collet

Melanisme, aldus Wikipedia, is het tegenovergestelde van albinisme en betekent dat één enkel individu van een diersoort een overwegend zwarte kleur heeft, terwijl andere individuen een andere, meestal lichtere kleur hebben.

Indien deze zwarte kleur evolutionaire voordelen biedt, en er meerdere exemplaren verschijnen die zich ook voort gaan planten, kan een gehele ondersoort melanistisch worden. Als de ondersoort door het melanisme dusdanig succesvol is dat het andere ondersoorten kan verdringen, kan zelfs een gehele soort melanistisch worden, maar dat is zeldzaam.

Bij reptielen, en met name bij hagedissen, komt melanisme regelmatig voor. Hoe donkerder een hagedis is, hoe efficiënter het dier het zonlicht kan opvangen, waardoor het dier sneller warm wordt; een groot voordeel ten opzichte van soortgenoten met een lichte kleur. Als het voedsel schaarser wordt, kan een donkere kleur de doorslag geven als overlevingsvoorwaarde. Het heeft ook nadelen; een zwarte kleur zorgt niet alleen voor een snellere opwarming, maar ook voor een snellere uitstraling van warmte, waardoor het dier juist sneller afkoelt.

Ikzelf ben een gepassioneerde natuur- en terrariumliefhebber sinds jaar en dag. Dat kunnen jullie ook lezen in mijn vorige artikelen (SPANOGHE, 2015; SPANOGHE, 2019) in eerdere Lacerta-magazines. Tijdens mijn zoektocht naar steeds meer informatie over mijn hobby vond ik de artikelen in de literatuur over melanistische reptielen, in het bijzonder echte hagedissen, steeds ongemeen boeiend. Sowieso zijn zeldzamere natuurlijke kleurvarianten altijd erg boeiend om te ontdekken en te observeren.

Albinisme of het aangeboren totaal gebrek aan het kleurpigment melanine, resulterend in een witte huid en schubben, en vaak rode ogen, bij echte hagedissen, beschouw ik als dierenarts eerder als niet levensvatbaar. De meeste dergelijke dieren die in gevangenschap geboren worden zijn uitzonderlijk zwak en sterven vroegtijdig. In het wild heb ik persoonlijk geen weet van waarnemingen over albinistische echte hagedissen (LACERTIDAE). Momenteel, januari 2021, is er in Duitsland een melding gedaan over een levenskrachtige volwassen wildvang albino Zandhagedis (*Lacerta agilis*) die daar aangetroffen

werd (ZSOLT FEKETE, <https://www.facebook.com/groups/318423895022965/Lacertidae>). Verslagen over zwartgekleurde, melanistische hagedissen in het wild en/of gevangenschap, daarover berichten in het verleden onder andere STRIJBOSCH (1998), bij mogelijkerwijze geïsoleerde populaties Zandhagedissen (*Lacerta agilis*), en ROMERO MARTIN (1998) bij Muurhagedissen (*Podarcis muralis*, tegenwoordig *Podarcis muralis brongniardii*) in Heidelberg. NEMES (2002) berichtte over diverse afwijkende kleurvariëteiten bij *Lacerta agilis*, waaronder melanistische, en TER BORG (2003) beschreef de vondst van een afwijkende, egaal bruine vrouwelijke Zandhagedis, zonder enige tekening (concolor). LANGERWERF (1981) schreef over Nigrinos tijdens de nakweek van *Lacerta lepida pater*, tegenwoordig *Timon*

tangitanus of de Marokkaanse parelhagedis, en TROIDL (1999) beschreef melanisme bij *Timon l. lepidus*, de gewone Parelhagedis.

Deze opsomming is lang niet limitatief. In hun prachtige boek “Eingeborene und reingeschmeckte Reptilien Deutschlands” (SCHÄBERLE & SCHÄBERLE, 2020) berichten de beide auteurs over waarnemingen van melanisme bij verscheidene Europese hagedissoorten in Duitsland, maar ook op bijvoorbeeld de website www.lacerta.de vindt men verschillende foto’s van melanistische exemplaren van de Levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*), Muurhagedis en Zandhagedis.

Nu echter wil ik het in het bijzonder hebben over de melanistische zwarte Parelhagedis, *Timon lepidus lepidus*. De hagedis die me nog steeds het meest van alle aantrekt. Ik heb daar erg veel

opzoekwerk over gedaan, omdat ik voor mezelf er het fijne van wilde weten, en wil graag het resultaat hiervan met jullie delen, gebaseerd op mijn ervaringen met de zwarte Parelhagedissen.

Maar eerst een zijsprong

Bert Langerwerf — bij de echte “die hard” hagedissenliefhebbers geen nobele onbekende, maar eerder een veel te vroeg gestorven “founding father” en mentor voor velen van ons — heeft eind jaren ’70 van vorige eeuw blijkbaar een kweekgroepje *Timon tangitanus*, voorheen *Lacerta lepida pater* of *Lacerta pater*, kunnen bemachtigen, waar het melanistische gen via toevallige nakweek tot uiting kwam, en heeft succesvol met zijn Marokkaanse parelhagedissen gekweekt. Jammer genoeg heb ik persoonlijk geen weet van enige overlevende van deze mooie groep

→ Melanistische Parelhagedis in het buitenterarium van de auteur

↘ Juveniel melanistische Parelhagedis, volwassen vrouw met verlies aan zwarte kleur. Dier en foto: M. Arets

Juveniel melanistische jonge Parelhagedis. Dier en foto: M. Arets

melanistische *Timon tangitanus*. Toen Bert stierf, zijn ook bij mijn weten alle nakweekhagedissen van deze lijn, ook die welke hij aan liefhebbers overdroeg, blijkbaar uitgestorven. Meteen een oproep om me te melden dat het tegendeel waar is!

Een zwarte variant van *Timon lepidus*, en de verspreiding door de hobbywereld

Echter, en nu wordt het spannend, in de herfst van 1997 informeerde een zekere mijnheer Norbert Weber uit Erlangen bij Nürnberg in Duitsland, niet alleen de heer Bert Langerwerf, maar ook zijn Duitse bevriende Lacertofielen, onder andere de heer Siegfried Troidl, dat hij per toeval uit een, van herkomst onbekend koppel gewone Parelhagedissen (*Timon lepidus*), een gitzwarte, melanistische man in gevangenschap nagekweekt had. Begin maart 1999 kon de heer Siegfried Troidl het dier met eigen ogen aanschouwen en bewonderen. Zie ook het artikel "Melanismus bei *Timon l. lepidus*" van de heer Siegfried TROIDL (1999). Bert Langerwerf kon dankzij een treinreis, zijn inzet en zijn passie, enkele nakweekdieren verkrijgen van deze "melano" man, gekruist met een gewone *T. lepidus* vrouw, dus kocht heterozygoten en slaagde erin via verdere nakweek

100% homozygote melanistische Parelhagedissen te verkrijgen in 2005. Gelukkigerwijze droeg hij deze over aan een overtuigde en bezield, tevens bevriende hagedissenkweker, namelijk Linda

Switzer, zodat deze prachtige zwarte dieren en hun nakweek na Bert zijn vroegtijdige dood toch beperkt in liefhebberskringen verder aangehouden werden.

En zo komen we via nakweek van dieren van Linda Switzer, over de heer Mark Harris — een eveneens erg gepassioneerde naar Portugal geëmigreerde Brit die van zijn hobby zijn beroep

Melanistische
Parelhagedis man
van de auteur,
profiel van de
kop. Foto F.
Serre-Collet

Juveniel melanistische Parelhagedis, volwassen man met verlies aan zwarte kleur. Dier en foto: M. Arets

gemaakt heeft (Dragon Farms) — bij een Italiaanse liefhebber, Mario Castillo, die erg graag vier zwarte Parelhagedisjongen, nakweek van Marks dieren, wilde wisselen voor vijf van mijn eigen jonge nakweek Reuzensmaragdhagedissen (*Lacerta trilineata trilineata*). Eerlijk gezegd, ik heb er ernstig over getwijfeld. Is de natuurlijke Parelhagediskleur niet het mooiste, begin ik nu niet met “morfen”, iets waar mijn persoonlijke voorkeur niet naar uitgaat? Echter waarom zou ik die gitzwarte, prachtige, krachtige en levensvatbare, enkel in gevangenschap nagekweekte kleurvariant niet ondersteunen en er zelf mee nakweken? Uiteindelijk heb ik in 2015 de knoop doorgehakt en voor mezelf gezegd: “Yes we can!” Ik heb er nog geen seconde spijt van gehad.

Een nieuwe, in kleurverloop afwijkende zwarte variant van *Timon lepidus*

Afzonderlijk daarvan is er nog een bijzonder vreemde “jeugd-melanistische” bloedlijn binnen de liefhebberswereld ontstaan. De heer Dietmar Trobisch ontdekte in 2004 per toeval, bij eigen nakweek van normaal gekleurde Parelhagedissen met Spaanse roots, deze mutant, en heeft er toen ook een aantal jaren mee gekweekt. Later heeft de

heer Mai Arets daarvan wat nakweek overgenomen en verder in stand gehouden. Deze lijn is erg bijzonder en compleet verschillend. We gaan ervan uit dat dit een spontane mutatie moet geweest zijn. De hagedissen starten als jong volledig zwart. Maar deze zwarte dieren kleuren vervelling na vervelling langzaam terug naar normaal groene dieren. Tegen de leeftijd van 4-6 maanden zijn ze reeds in grote mate teruggekleurd. Ze blijven iets donkerder, maar je ziet wel de groene tinten bij het ouder worden steeds duidelijker, vooral bij de mannen. De mannen worden groener dan de gewone Parelhagedissen en hebben daarnaast een iets meer wazige/vervaagde tekening op de rug dan de vrouwen. Maar beide geslachten kleuren als adult volledig groen in. Eigenlijk moeten we hier van een soort jeugdmelanisme spreken. Ik hoop in de toekomst nog nakomelingen van deze zeer bijzondere bloedlijn te kunnen verkrijgen.

Een derde, en weer op andere wijze afwijkende zwarte variant van *Timon lepidus*

En het verhaal is nog niet af! Op 17 januari '21 word ik benaderd via Messenger (Facebook) door een naar Schotland geëmigreerde Engelsman, Mark Doherty. Hij heeft namelijk drie zwarte

Melanistische Parelhagedis man van de auteur, close up van de kop. Foto: F. Serre-Collet

Melanistische Parelhagedis van de auteur, prachtige volwassen vrouw

↑ Uitkomen van het ei van een juveniel melanistische Parelhagedis in 2011. Foto: M. Arets

↗ Juveniel melanistische jonge Parelhagedis in 2011. Dier en foto: M. Arets

melanistische *Timon lepidus* aangekocht bij een handelaar, en nu blijkt één ervan na elke vervelling niet even zwart, maar ook niet groener in te kleuren, maar grijzer en grijzer. Overbodig mee te geven dat ik in nauw contact blijf met deze bevriende terrariaan!

Mijn eigen ervaringen met de zwarte *Timon lepidus*

Maar nu keren we weer terug naar mijn eigen dieren. De vier door ruil verkregen pasgeboren zwarte pareljongen, standaard lengte/grootte/gewicht voor *Timon lepidus*, groeiden voorspoedig op in een standaard mediterraan/steppeterrarium van 60×40×40 cm (l×b×h) met een licht- en

Jong koppel melanistische Parelhagedissen van de auteur

warmtespot, volledig identiek aan de wijze waarop men gewone Parelhagedissen opkweekt. Toen het een klein jaar later 2:2 bleken te zijn, schonk ik een jong koppel aan John de Jong, een bevriend kweker in Nederland, om zeker te zijn van backup, indien er iets fout zou lopen bij mij. Op zich merk ik zowel in binnen- en buitenterrarium geen enkel verschil op qua levenswijze, voeding en gedrag vergeleken met mijn normale Parelhage-

dissen. Wat mijn dieren betreft, heb ik de indruk dat ze in het binnenterrarium, maar vooral in het buitenterrarium véél tammer zijn, dus gemakkelijker te benaderen en te observeren, vergeleken met de natuurlijke vorm. Echter dit is een persoonlijke observatie, gebaseerd op slechts enkele dieren die ik zelf aanhoud. Net zoals de normale Parelhagedissen hebben deze prachtige zwarte parels enorm veel zonlicht nodig in verband met

Melanistische Parelhagedissen van de auteur, jonge dieren in 2017

Jonge melanistische Parelhagedissen van de auteur, nakweek 2021

↑ Uitkomen van het ei van een melanistische Parelhagedis van de auteur

↗ Vier juveniele melanistische Parelhagedissen van de auteur, geboren bij M. Castillo

hun UVB en vitamine D stofwisseling. Bijgevolg verblijven ze bij ons in de zomermaanden een half jaar in de buitenteraria. In het vroege voorjaar genieten ze van UVB kunstlicht via Solar Raptor, Exo Terra of RepTec lampen, aangevuld met aangerijkte, zelfgekweekte voederinsecten bepoederd met Miner-all (Sticky-Tongue) met extra vitamine D. Zoals alle LACERTIDAE eten ze alles wat in hun muil past. Wormen, rupsen, insecten, spinnen, motten, krekels, sprinkhanen, kakkerlakken, tot zelfs pinkies (roze nestmuizen), kippenlever, kippenhartjes en kipfilet.

Het baltsgedrag, de paring, de eileg, de incubatie van de eieren, alles verloopt identiek aan de kweek en de opfok van de normale wildkleur Parelhagedis. En zo werden er door mij en mijn bevriende medeterrarianen meerdere tientallen kleine zwarte parels gekweekt, die overgedragen werden naar weer andere liefhebbers in binnen- en buitenland.

Conclusie

Intussen zijn we alweer een half decennium verder en heb ik dankzij Corona de tijd om over deze prachtige zwarte parels een artikel te schrijven. Het zijn eigenlijk bijzonder dankbare dieren die elke serieuze liefhebber, indien zij of hij wil, zon-

der al te buitensporige kosten een voorspoedige toekomst kan bieden.

Over de Parelhagedis is er zoveel geschreven en uitgebreid in het Nederlands, Engels, Frans en Duits, dat iedereen die dit wil, deze dieren perfect kan houden en ermee kweken. De melanistische vorm is enkel een kleurvariant, die echter zodra men deze verzorgt en kweekt, meer en meer verbazing en bewondering opwekt.

Kortom, ik hoop uit de grond van mijn hart dat in Europa en bij uitbreiding op deze wereld mede door dit artikel er steeds voldoende liefhebbers zijn die deze krachtige, prachtige, levensvatbare mutant of kleurvariant een kans geven om zich te reproduceren en op deze manier de enige echte zwarte parel van onze hobby in stand te houden!

Dankbetuiging

Tot slot wens ik mijn vrienden Lacerta-liefhebbers van het eerste uur, Bart Fremout en John de Jong, hartelijk te bedanken voor de urenlange overleggrondes, waarin we bespreken hoe we alles nog beter aan kunnen pakken, de steun, de backup en de jarenlange vriendschap, en ook de heer Mai Arets, die ik het beste kan omschrijven als een erg wijze, hartelijke en warme leermeester in deze mooie hobby.

Groep melanistische Parelhagedissen van de auteur, 4 maanden oud.

Paartje melanistische Parelhagedissen van de auteur, 4 jaar oud

LITERATUUR

- ARETS, M.H.M., 2003. Het verzorgen en observeren van de Parelhagedis, *Timon lepidus lepidus* (DAUDIN, 1802). Deel I. *Lacerta* 61 (5): 189-200.
- ARETS, M.H.M., 2003. Het verzorgen en observeren van de Parelhagedis, *Timon lepidus lepidus* (DAUDIN, 1802). Deel II. *Lacerta* 61 (6): 207-216.
- BORG, J. TER, 2003. Ongewone kleurvariëteit van een Zandhagedis (*Lacerta agilis*). *Lacerta* 61 (5): 188.
- LANGERWERF, B., 1981. Nigrinos bei der Nachzucht von *Lacerta lepida pater*. *Herpetofauna* 3 (12): 21-22.
- NEMES, S., 2002. De verspreiding van enige kleurvariëteiten van de Zandhagedis (*Lacerta agilis*) in Roemenië. *Lacerta* 60 (1): 23-26.
- ROMERO MARTIN, M., 1998. Untersuchungen zur Ökologie der Mauereidechse (*Podarcis muralis*, LAUR.) in Heidelberg. *Die Eidechse* 9 (1): 10-21.
- SCHÄBERLE, C. & A. SCHÄBERLE, 2020. Eingeborene und reingeschmeckte Reptilien Deutschlands. Smartastic Verlag GbR, Simmersfeld.
- SPANOGHE, B., 2015. Parel in het terrarium, persoonlijke ervaringen met de verzorging en de kweek van de Parelhagedis (*Timon lepidus lepidus*). *Lacerta* 73 (2): 59-73.
- SPANOGHE, B., 2019. Het buitenterrarium. *Lacerta* 77 (3): 76-93.
- STRIJBOSCH, H., 1998. Farbanomalien bei der Zauneidechse. Opfer der Isolation in einer zersplitterten Landschaft? *Die Eidechse* 9 (1): 35-40.
- TROIDL, S., 1999. Melanismus bei *Timon l. lepidus*. *Die Eidechse* 10 (1): 20-22.

Grijs melanistische Parelhagedis. Dier en foto: M. Doherty

SUMMARY

Black Ocellated lizards

The author describes initially how melanism works, further on how the melanistic *Timon lepidus* came into the hobby, some different kinds of melanism in this species and finally his personal experiences with the breeding and keeping of melanistic *Timon lepidus*.